

մախօսի կառուցած շէնքերը 15 Յուլիս 1099ին յաղթապանձ Սա-
չակիրներու ուրախութեան արցունքները և յաղթանակի երգերը
ընդունեցին :

Քրիստոսի Չարչարանաց և Յարութեան սրբավայրերը տրա-
մաբանօրէն երկու դասակարգ շէնքերու կը բաժնուէին . Ս. Գե-
րեզմանը և անոր յարամասերը , Գողգոթան և յարակից մասերը :

Մենք՝ ըստ մեր նիւթին , նախ պիտի բացատրենք այս թը-
ւականին վերանորոգուած Գողգոթայի եկեղեցին և յետոյ պիտի
նկարագրենք հայկական յիշատակները նոյն եկեղեցիի վերաբե-
րութեամբ : Գողգոթան միշտ ցոյց կը տրուի Ս. Յարութեան ե-
կեղեցիին արեւելքը , համաձայն միևնոյն մերձաւոր հաստատու-
մին՝ որ սրբավայրերու պատմութեան նախընթաց չըջաններուն
մէջ յիշատակուած է : Ան Ս. Գերեզմանի մեծ եկեղեցիէն դուրս
առանձին փոքրիկ շէնք մըն էր : Վերնայարկ աղօթարանը , որ
կը ծածկէր Սաչելութեան ժայռը , զարդարուած էր գեղեցիկ մո-
զայիքներով որ կը ներկայացնէին Սաչեալ Քրիստոսը իր ձախը
ունենալով իր մայրը և աջը՝ Ս. Յովհաննէսը : Մէկ կողմէն հա-
րիւրապետը իր գեղարդովը կը ծակէ Յիսուսի կողը , մինչ ուրիշ
կողմէն զինուոր մը եղէգի մը ծայրը անցուցած և քացախով լեցուած
սպունգը կը ներկայացնէ : Ժայռին զազաթը բաց թողուած էր ,
որպէս զի հրաշալի պատուուածքները երեւնային : Ստորնայարկ
մատուռը մասամբ մը փորուած էր լերան ժայռին մէջ և Արեւմուտք-
ցիները կը կոչէին զայն Գողգոթա , իսկ Արեւելքցիները նախամե-
ծարութեամբ Տեղի Կառախեղոյ (Cranion) կ'անուանէին զայն ,
որպէս զի վերնայարկ եկեղեցիին վերապահէն Գողգոթա անունը :

Սաչակրաց պատմիչ Տիւրոսի արքեպս. , Կիլեօմ Տիւրացի ,
հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ Գողգոթայի մասին Սաչակիրնե-
րու կատարած փոփոխութիւնները . «Լատիններու զբաւումէն
առաջ Գողգոթան , կենդանարար Սաչափայտին գիւտին տեղը ,
Պատանատեղին , Հրէից սովորութեան համաձայն , Ս. Յարու-
թեան եկեղեցիին շրջաբակէն դուրս կը մնային , բայց երբ մերին-
ները (Սաչակիրք) , ողորմութեամբ Աստուծոյ քաղաքը զբաւեցին
զօրաւոր քազկաւ (in manu forti) , նոյն շէնքը իրենց խիստ նեղ երե-
ւեցաւ : Նախկին եկեղեցիին վրայ աւելցուցին հաստատուն եւ
խիստ բարձր շինուածք մը , որ հին մասերը ամփոփելով միևնոյն
շէնքին մէջ կը բովանդակէր խնդրոյ նիւթ եղող տեղերը» : Պատ-